

Patrycja Nawrocka

Uniwersytet Łódzki

e-mail: patrycjaa.nawrocka@gmail.com

Wirtualne formy komunikacji w społeczeństwie informacyjnym Analiza terminologiczna wybranych pojęć

DOI: <http://dx.doi.org/10.18778/0860-7435.30.01>

Abstrakt: W artykule dokonano analizy terminologicznej pojęć ukazujących rozwój społeczeństwa informacyjnego, poprzez powstanie społeczności wirtualnej, Web 2.0, bloga i blogosfery. Na podstawie przeglądu wybranej literatury zaprezentowano stanowiska naukowców i badaczy wobec analizowanych pojęć.

Słowa kluczowe: społeczeństwo informacyjne, społeczność wirtualna, Web 2.0, blog, blogosfera

Przynależność człowieka do społeczności jest naturalnym procesem prawidłowego funkcjonowania każdej jednostki. Wraz z postępem technologicznym oraz zwiększającą się liczbą nowych zjawisk zachodzących w świecie, przybywa także nowych społeczności, posiadających własne cechy charakterystyczne. Rozwój przestrzeni społeczeństwa informacyjnego przyczynił się m.in. do powstania społeczności wirtualnej, Web 2.0 oraz nowej strefy komunikacyjnej jaką stała się blogosfera. Wraz z rozwojem infrastruktury informacyjno-technologicznej pojawia się wiele nowych pojęć, co powoduje konieczność ustalenia ich definicji. W niniejszym artykule dokonano przeglądu wypracowanych koncepcji dotyczących wymienionych zjawisk, przy zastosowaniu

waniu metody analizy opisowo-krytycznej źródeł i opracowań. W piśmiennictwie najnowszym omawia się wiele pojęć związanych z nowo powstałymi obszarami technologicznymi, co znacząco mogłoby pogłębić temat artykułu, jednak ze względu na jego główny cel, jakim jest analiza terminologiczna czterech wybranych pojęć, w pracy uwzględniono przede wszystkim literaturę, w której autorzy skupiają się na tych zagadnieniach. Na podstawie wybranych polskich i zagranicznych publikacji drukowanych i elektronicznych zaprezentowano stanowiska badaczy wobec omawianych pojęć, ukazując różnorodność definicji i poglądów autorów na dany temat.

Spółeczeństwo informacyjne

Wraz z rozwojem społeczeństwa informacja staje się wartością coraz bardziej pożądaną dla każdego człowieka. Dzięki zmianom oraz przeobrażeniom zarówno ekonomicznym, jak i przemysłowym, jej rola ma coraz większe znaczenie na świecie. Szczególnym stadium ewolucyjnym, następującym po etapie rolnym i przemysłowym, było pojawienie się w drugiej połowie XX wieku nowego typu społeczeństwa, jakim jest społeczeństwo informacyjne (Toffler, 2006, s. 15).

Pojęcie „cywilizacja informacyjna” zostało wprowadzone w 1963 roku przez japońskiego socjologa Tadeo Umeseo w artykule na temat ewolucyjnej teorii społeczeństwa opartego na „przemysłach informacyjnych” (Janowski, 2008, s. 25). Sformułowanie to, popularyzowane przez japońskich naukowców w kolejnych latach, stało się ideą, w której najważniejszym aspektem był nacisk na wkład myśli ludzkiej i przeobrażanie każdej ze sfer życia w oparciu o informację (Aftański, 2011, s. 68). W Europie termin ten zaczął się upowszechniać dzięki dokumentowi z 1994 roku autorstwa Martina Bangemanna *Europa a społeczeństwo globalnej informacji* (Papińska-Kacperek, 2008, s. 16).

Wraz ze wzrostem znaczenia społeczeństwa informacyjnego, zwiększała się liczba nowych definicji oraz interpretacji tego zagadnienia. Różnorodność w definiowaniu pojęcia „społeczeństwo informacyjne” wynika z niejednako-owego rozumienia przez uczonych rozwoju i modyfikacji nowego zjawiska społecznego. W polskiej literaturze naukowej wyjaśnianie pojęcia „społeczeństwo informacyjne” zależy przede wszystkim od indywidualnej perspektywy badawczej. Spośród licznych definicji sformułowanych przez polskich badaczy, wyróżnić można jedną z wcześniejszych, zaczerpniętą przez Jerzego Nowaka z Raportu Pierwszego Kongresu Informatyki Polskiej w 1994 roku, który definiuje ten rodzaj społeczeństwa jako:

Spoleczeństwo charakteryzujące się przygotowaniem i zdolnością do użytkowania systemów informatycznych, skomputeryzowane i wykorzystujące usługi telekomunikacji do przesyłania i zdalnego przetwarzania informacji (Nowak, 2008, s. 25).

Według innych polskich badaczy, Tomasza Gobana-Klasa i Piotra Sienkiewicza (1999), społeczeństwo informacyjne charakteryzuje się rozwiniętymi technologicznie środkami przetwarzania informacji oraz komunikacji, dzięki czemu tworzy ono podstawę dochodu państwowego, dostarczając zysków dla większości społeczeństwa. Do stanowiska przedstawionego przez wymienionych uczonych odwołują się Kazimierz Krzysztofek i Marek Szczepański (2002, s. 170), wzbogacając definicję o znaczenie informacji jako dobra mającego szerokie zastosowanie w codziennym życiu, zarówno społecznym czy kulturalnym, jak też ekonomicznym i politycznym.

W innej publikacji T. Goban-Klasa (1999, s. 30) wyróżnił pięć grup definicji społeczeństwa informacyjnego, zależnych od kryteriów identyfikacji, takich jak: kryterium techniczne, ekonomiczne, zawodowe, przestrzenne i kulturowe.

Terminu „społeczeństwo informacyjne” użyto także w narodowym dokumencie dotyczącym strategii wdrażania tego zjawiska, pt. *ePolska – Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001-2006*, w którym określono główne obszary troski państwa o budowę nowej społeczności. Z oświadczenia tego wynika, iż pod tym pojęciem rozumieć można nowy typ społeczeństwa, kształtujący się w krajach o dynamicznym rozwoju technologicznym, gdzie zarządzanie informacją, jej wartość oraz tempo rozprzestrzeniania, stają się elementami konkurencyjnymi w przemyśle oraz usługach, a stopień rozwoju wymaga nowoczesnych technologii (Papińska-Kacperek, 2008, s. 18).

Definicję omawianego zjawiska sformułował także Walery Pisarek. W *Słowniku terminologii medialnej* (2006, s. 199) pod hasłem „społeczeństwo informacyjne” za najważniejsze jego elementy uznał „wytwarzanie, gromadzenie i przekazywanie, odbiór i zdalne przetwarzanie różnego typu informacji przy wykorzystaniu komputerów i technologii z nim związanych”.

Do zagranicznych uczonych, zajmujących się w swoich badaniach analizą społeczeństwa informacyjnego, należy m.in. niemiecki uczony Herbert Kubicek (1999), według którego jest to pewnego rodzaju formacja społeczno-gospodarcza, której najważniejszym aspektem jest intensywne korzystanie z informacji przez jej „konsumentów” czy też „pracowników”. Podobnie twierdzi inny badacz, Michael Casey (2001), według którego jest to taki rodzaj zbiorowości, w której informacja jest podstawowym i najważniejszym aspektem działalności i zmian społeczno-ekonomicznych.

W większości omówionych ujęć naukowych społeczeństwo informacyjne jest rozumiane jako takie, którego najważniejszą cechą jest produkcja, gromadzenie i obieg informacji. Trzy wspomniane procesy realizowane są przede wszystkim w przestrzeni teleinformatycznej. Dlatego, dzięki zjawiskom takim jak telekomunikacja czy Internet, procesy komunikacyjne oraz sam dostęp do informacji możliwy jest na bardzo szeroką skalę, a odległość pomiędzy jej odbiorcami nie ma znaczenia (Nowak, 2008, s. 25). Powstają nowe formy transportu danych, m.in. formy elektroniczne takie jak maile, czaty oraz fora internetowe. Postępujący proces upowszechniania się Internetu na całym świecie przyczynił się do powstania w ramach społeczeństwa informacyjnego nowego zjawiska, jakim jest społeczność wirtualna.

Spoleczność wirtualna

Wraz z pojawieniem się społeczeństwa informacyjnego i wzrostem roli Internetu w procesach informacyjno-komunikacyjnych, powstał nowy typ społeczności, którego naturalnym środowiskiem funkcjonowania stała się cyberprzestrzeń. Nowoczesna sieć komputerowa odnosi się do każdej sfery życia ludzkiego, dając użytkownikom dostęp do informacji, wiedzy oraz rozrywki. Stała się nie tylko narzędziem codziennego użytku, ale także nowym, rewolucyjnym zjawiskiem społecznym, tworzącym przestrzeń dla każdej jednostki.

Procesy postępującej globalizacji przyczyniły się do wykreowania nowych typów interakcji oraz nowej społeczności, zwanej „społecznością wirtualną” (Doktorowicz, 2003, s. 60). Za twórcę terminu uważa się Howarda Rheingolda, który podjął kilka prób zdefiniowania tego zjawiska. W swojej książce *The Virtual Communities* (1993, s. 15) pisał, iż społeczności wirtualne to takie zbiorowości, które wylaniają się z sieci w momencie, gdy odpowiednia grupa osób dyskutuje publicznie w określonym czasie z zaangażowaniem emocjonalnym. W konsekwencji prowadzi to do budowania sieci osobistych relacji w środowisku cyfrowym.

Koncepcja omawianego zjawiska pojawiła się także w kolejnej wersji pracy H. Rheingolda *The Virtual Community. Homesteading on the Electronic Frontiers* (2000). Autor przedstawił w niej swoje prywatne poglądy związane z funkcjonowaniem wirtualnych społeczności, wynikające z jego doświadczeń z działalności w jednej z pierwszych zbiorowości tego typu, zwanej WELL – Whole Earth Lectronic Link (Doktorowicz, 2003, s. 60).

Analizowaną tematyką zajmował się także Steven Jones (1995, s. 19), określając w jednej ze swoich prac społeczność wirtualną jako „punkt przejściowy zbierający wspólne przekonania i doświadczenia łączące ludzi fizycznie

oddalonych”. Definicję tę rozwinęli Jan Fernback i Brad Thompson (1995), objaśniając to pojęcie jako:

społeczne relacje zagubione w cyberprzestrzeni, ulegające powtarzalnym kontaktom wewnątrz specyficznych granic i miejsc (np. wideo-konferencja czy czaty), które są symbolicznie zarysowane przez przedmiot zainteresowania.

Spoleczności wirtualne to zatem emocjonalne powiązania pomiędzy uczestnikami środowiska cyfrowego, gdzie zacierają się granice i dystans pomiędzy jednostkami.

W 1996 roku stanowisko wobec omawianego zagadnienia ogłosił Mark Slouka. Naukowiec stwierdził, że społeczności wirtualne to takie zbiorowości, w których wspólne zainteresowania są najważniejszym elementem ich prawidłowego funkcjonowania (Szpunar, 2004, s. 110). Zdanie to podziela George Bugliarello (1997, s. 23–26), nazywając społeczności wirtualne „bezciesnymi” zbiorami różnych osobowości, których podstawą są wzajemne pasje. Na gruncie wspólnych zainteresowań widoczna staje się także potrzeba spełniania się w grupach przez każdą z jednostek. Jak stwierdza Amy Jo Kim (2000, s. 13), wspólnoty internetowe tworzone są przez ludzi, którzy pragną zaspokoić swoje „osobiste, społeczne oraz zawodowe potrzeby”. Inna badaczka, Victoria Bernal, uważa, iż społeczność wirtualna to „zgrupowanie ludzi w przestrzeni wirtualnej oraz obejmujące szereg działań online łącznie z elektroniczną współpracą, sieciami wirtualnymi, dyskusjami poprzez web czy listami dyskusyjnymi” (Agnosiewicz, 2011). Jest to zatem społeczność, która istnieje w cyberprzestrzeni i jest całkowicie zależna od istnienia infrastruktury technologicznej.

Belgijski socjolog i medioznawca, Derrick De Kerckhove, w swojej książce *Inteligencja otwarta. Narodziny społeczeństwa sieciowego* (2001, s. 61–93) uważa, iż życie ludzi tworzących społeczność wirtualną prawie nie różni się od życia realnego. Jediną ważną różnicą jest wspomniana przez George Bugliarello „bezciesność”, polegająca na pozostawieniu umysłu i emocji przez ludzi poza rzeczywistością. Dzięki technologii internetowej mogą wymieniać poglądy na różne tematy, zawierać przyjaźnie lub zdobywać wrogów, kłócić się, zakochiwać, inwestować itp. Więcej różnic pomiędzy obiema społecznościami wymienia Mark Smith (1992, s. 12–14), dodając do aciesności takie cechy, jak:

- aprzestrzenność, która jest związana ze zniesieniem ograniczeń terytorialnych;
- asynchroniczność, czyli możliwość komunikacji nie tylko w czasie rzeczywistym;

- astygmatyczność, dzięki której płeć, wiek, status nie mają znaczenia w tworzeniu relacji;
- anonimowość, dzięki której tożsamość jednostek w danej społeczności jest ukrywana.

Zjawisko „społeczności wirtualnych” zdefiniowali także polscy badacze. Wojciech Burszta w artykule *Internetowa polis w trzech krótkich odstępach* (2003) metaforycznie określa sens społeczności internetowych, „które w przeciwieństwie do wspólnot tradycyjnych – opierają się na koegzystencji zawsze nieobecnych z zawsze nieobecnyymi”. Zdaniem Piotra Siudy (2006, s. 181), cyberprzestrzeń jest naturalnym środowiskiem zaistnienia omawianych zbiorowości. Ludzie spotykają się w niej i komunikują w takim czasie, aby nawiązać nowe znajomości oraz tworzyć silniejsze relacje.

Jak wynika z powyższej analizy, pojawienie się Internetu i ogólny rozwój technologiczny przyczyniły się do powstania nowego sposobu postrzegania człowieka i jego funkcjonowania. Charakter interakcji w społecznościach wirtualnych, ich rola i ewolucja, jaką przebyły na przestrzeni czasu, mają wpływ na rzeczywiste życie ich członków. Wspomniane interakcje oraz budowanie relacji pomiędzy uczestnikami omawianej zbiorowości są typowymi atrybutami kolejnego zjawiska, jakim jest Web 2.0.

[Web 2.0

Jedną z podstawowych aktywności ludzi tworzących społeczność wirtualną jest generowanie różnego typu treści w cyberprzestrzeni. Nowa technologia pozwoliła na powstawanie wielu nowych treści, których autorami nie muszą być profesjonalści, lecz każdy aktywny członek społeczności online. Jest to jedna z cech ukazujących ewolucję sieci, począwszy od tradycyjnych stron internetowych (Web 1.0) do nowego zjawiska, jakim jest Web 2.0. Termin ten został użyty po raz pierwszy w 1999 roku, w artykule Darcy DiNucci *Fragmented Future*, który skierowany był przede wszystkim do projektantów stron internetowych (Fłasiński, 2015, s. 55). W publikacji tej DiNucci nazwała ówczesną postać Internetu „embrionem” tego, co ma dopiero nadejść (1999, s. 32).

Rozpowszechnianie pojęcia Web 2.0 nastąpiło po serii konferencji na temat nowoczesnych technologii internetowych, organizowanych od 2003 roku przez firmy O'Reilly oraz Media Live International (Siuda, 2007, s. 310). Na pierwszym spotkaniu proponowano hasło „Internet jako platforma”, zakładające prawidłowe funkcjonowanie aplikacji w Internecie na podstawie udostępnianych danych (Walkowska, 2012, s. 1). Od tego momentu temat nowe-

go zjawiska poruszany był przez wielu profesjonalistów, którzy podjęli się próby stworzenia spójnej definicji.

W 2005 roku irlandzki przedsiębiorca, Tim O'Reilly, uznał, że Web 2.0 tworzy architekturę uczestnictwa, co wskazuje przede wszystkim na społeczny charakter Internetu. Takie ujęcie problemowe występuje również w definicji Moniki Kaczmarek-Śliwińskiej (2011, s. 143), głoszącej, iż:

Web 2.0 jest rodzajem podejścia do komunikacji w Internecie, uwzględniającym zmianę pozycji odbiorcy, który staje się również pełnoprawnym uczestnikiem dialogu: następuje przejście od biernego obserwatora do czynnego współtwórcy lub twórcy.

Oznacza to, iż zaczęła się nowa era, w której dotychczasowy „konsument” treści staje się również jej producentem, co daje początek procesowi tworzenia sieci współuczestnictwa. Zdanie to podzielają naukowcy Hanna Pawlak oraz Roman Nierebiński (2011, s. 322–323), według których najważniejsze w Web 2.0 jest to, aby sieć WWW była miejscem, w którym internauci mają jak najwięcej możliwości interakcji oraz integracji. Dzięki administratorom i przygotowanym przez nich witrynom współpracujący ze sobą użytkownicy udostępniają informacje na dany temat, przekształcając Internet w platformę łączącą ludzi.

Stanisław Szablowski (2011, s. 240) określa Web 2.0 jako następną fazę Internetu, którą tworzą nie tylko specjaliści, ale również zwykli użytkownicy. Platformy, które stanowiły do tej pory wyłącznie źródło informacji dla określonych odbiorców, stały się przestrzenią, w której współtworzą prezentowane treści.

Niektóre definicje stawiają omawiane zjawisko w opozycji do tradycyjnych serwisów Web 1.0. Pierwszym przykładem jest *Słownik komputerowy i encyklopedia informatyczna www.i-sloownik.pl*, określający Web 2.0 jako nowy nurt tworzenia nowoczesnych serwisów internetowych, który powstał w celu odróżniania go od starszego Web 1.0. Wśród cech charakterystycznych stron tego nurtu znalazły się m.in.: interaktywność, generowanie treści przez samych internautów, mechanizm Wiki oraz możliwość nawiązywania kontaktów przez użytkowników (*Web 2.0...*, 2006). Współuczestnictwo użytkowników w tworzeniu i rozwoju serwisów nowego nurtu przyczyniło się do określenia ich mianem „dynamicznych” w stosunku do treści tworzonych w tradycyjnych stronach internetowych (Web 1.0), gdzie jedynym twórcą jest administrator, a jakakolwiek interakcja ze strony użytkowników jest niemożliwa.

Kolejnym przykładem jest stanowisko wspomnianego przedsiębiorcy Tima O'Reilly, który ukazuje na konkretnych przykładach przeciwstawienie

serwisów generacji 1.0 oraz 2.0, koncentrując się przede wszystkim na ich dynamice. Wybrane przykłady zaprezentowano w Tabeli 1.

Tab. 1. Porównanie przeciwstawnych serwisów Web 1.0 i Web 2.0

Web 1.0	Web 2.0
Britannica Online	Wikipedia
Ofoto	Flickr
Double Click	Google AdSense
własna strona internetowa	blogowanie

Źródło: oprac. własne na podstawie (O'Reilly, 2005).

Autor artykułu stawia statyczne, tradycyjne serwisy (generacji 1.0) w opozycji do nowoczesnych, współtworzonych przez internautów witryn (generacji 2.0). Prywatne strony koordynowane przez jednego administratora zostały przeciwstawione blogowaniu, które pojawiło się w nowym nurcie. Można powiedzieć, iż transformacja, jaką przeszedł Internet, wkraczając w erę Web 2.0, rozszerzyła ofertę o nowego typu zasoby oraz przyczyniła się do powstawania w ramach społeczności wirtualnych nowych sieci społecznych. Jedną z nich jest blogosfera.

Blog i blogosfera

Wraz z postępem technologicznym oraz coraz powszechniejszym dostępem do Internetu i zwiększającymi się jego zasobami, cyberprzestrzeń przeobraziła się w nowe środowisko funkcjonowania człowieka. Przenoszenie do tego miejsca niemal każdej sfery działalności ludzkiej powoduje, iż Internet staje się dla niektórych jego użytkowników drugim domem. Nowe społeczeństwo informacyjne, oprócz wykorzystywania zasobów sieci do celów informacyjnych, zaczęło różnicować się w mniejsze społeczności wirtualne, które głównie dzięki wspólnym zainteresowaniom, tworzą wzajemne relacje. Jedną z typowych zbiorowości online, powstałą w oparciu o blogi, jest blogosfera.

Blog

Wśród licznych zasobów Internetu wymienić można takie, w których użytkownik tylko biernie wykorzystuje poszczególne zasoby lub takie, w których internauta jest czynną jednostką, ingerującą lub tworzącą treści różnego typu. Jedną z możliwości czynnego udziału w tworzeniu zasobów jest założenie własnego bloga. Za początki tego typu aktywności przyjmuje się koniec lat 90. XX wieku (Gorman & McLean, 2010, s. 279). W tym czasie pojawił się

angielski termin *web log* (ang. *web* – sieć, *log* – aktywuję się, loguję się), który rozumiany był jako internetowy dziennik lub pamiętnik, charakteryzujący się regularnymi aktualizacjami, gdzie najnowsze wpisy pojawiają się najwyżej, występuje więc chronologia treści od najnowszych do najstarszych.

Autorstwo pojęcia „blog” przypisuje się Johnowi Bargerowi. Jego interaktywny dziennik, założony w 1997 roku pod nazwą „Robot Wisdom”, uznany jest za jeden z pierwszych *web logów* (Olszański, 2006, s. 34). Regularnie zamieszczane wpisy zawierały dzienną listę linków, ukształtowaną w oparciu o jego zainteresowania, czyli sztukę i technologię (Rosenberg, 1999). Swoją działalnością J. Barger zapoczątkował nową formę publikacji w Internecie. W 1999 roku na stronie Petera Merholza ukazała się skrócona wersja tego słowa. Postanowił on podzielić wyraz na dwa człony: *we blog* (my blogujemy) (McCullagh & Broache, 2007). Początkowo wpisy zamieszczane na blogu sprowadzały się do umieszczania na stronie WWW linków do innych, ciekawych (z perspektywy autora) stron internetowych. Stanowiły zatem regularnie opracowywany rejestr atrakcyjnych witryn i wymagały znajomości zagadnień technicznych oraz umiejętnego poruszania się w przestrzeni Internetu (Gorman & McLean, 2010, s. 279).

Z czasem blogi zyskiwały coraz większą popularność, powstawało zatem więcej nowych prób ich precyzyjniejszego scharakteryzowania. Według definicji zamieszczonej w raporcie z badania jakościowego pt. *Blog to...blog*, zrealizowanego przez Instytut Badań Literackich PAN i redakcję portalu Gazeta.pl (Gumkowska, Maryl & Toczyński, 2009), blog to rodzaj strony internetowej, na której twórca zamieszcza wpisy układające się od najnowszego do najstarszego. Cechą charakterystyczną jest nadawanie tytułu i datowanie każdej notki oraz możliwość interakcji ze strony innych użytkowników w odpowiedzi na daną treść, pod postacią komentarza. Podobnie według badaczy Adriana Wójcika i Elżbiety Dryll (2008, s. 156), blog to strona internetowa, która posiada:

specyficzną strukturę formalną zawartego na niej tekstu (podzielonego na ułożone w porządku chronologicznym wpisy), zawierającą odniesienia do życia osobistego autora, który zdaje sobie sprawę z przynależności do subkultury blogowej.

Takie stanowisko potwierdzają słowa Lyna Gormana oraz Davida McLeana (2010), którzy uważają, iż najbardziej charakterystyczne dla blogów jest skłanianie poprzez swoje wpisy do interakcji innych użytkowników, co buduje poczucie wspólnoty oraz przynależności do pewnej społeczności. Można wymienić także cechy, które są wspólne dla wszystkich wirtualnych pamiętników. Są to między innymi regularność umieszczania nowych wpisów (codzienna

lub częstsza aktualizacja treści) oraz charakterystyczny układ całości, decydujący o oryginalnej strukturze opisywanej formy literackiej (Marecki, 2002, s. 12).

Blogi stawały się coraz bardziej popularne, przede wszystkim dzięki pojawieniu się w Internecie specjalnych serwisów (pitas.com, pyra.com, blogger.com, groksoup.com), które oferowały swoim użytkownikom możliwość szybkiego i automatycznego założenia własnego bloga, bez konieczności znajomości technik internetowych (Olszański, 2006, s. 34–35). Wraz z ewoluowaniem tego zjawiska pojawiały się nowe formaty blogowe, m.in.:

- fotoblog – blog składający się przede wszystkim z fotografii;
- wideoblog (vlog) – blog, którego zasadniczą część stanowią pliki filmowe;
- moblog – blog pisany przez telefon komórkowy;
- audioblog – blog składający się z podcastów (regularnie nagrywanych audycji w formacie MP3);
- comicsblog – blog komiksowy;
- sketchblog – rysunkowy blog prowadzony przez artystów;
- tumblelog – blog z krótkimi, multimedialnymi treściami (Urbanowicz, 2007).

Pojawianie się nowych gatunków blogowych ma wpływ na ich kategoryzację ze względu na różne kryteria (Gumkowska, Maryl & Toczyński 2009, s. 5–6). Pierwszym kryterium jest cel pisania, na podstawie którego wyróżnia się blogi:

- osobiste – blogi najbardziej popularne, swoją formą przypominające prywatny pamiętnik;
- zawodowe – blogi zawodowe lub naukowe;
- opisujące świat – blogi zawierające opinie autora na interesujące go tematy;
- relacyjne – blogi służące podtrzymywaniu kontaktu ze znajomymi;
- reklamowe – firmowe blogi, służące promocji firmy;
- splogi – blogi zakładane przez automaty spamujące.

Na podstawie drugiego kryterium, jakim są umieszczane materiały, wyróżnia się:

- blogi – głównym środkiem przekazu jest tekst;
- fotoblogi – najważniejszą funkcję na blogu pełnią fotografie;
- wideoblogi/vlogi – nadrzędnym środkiem przekazu są pliki filmowe;

- MP3blogi – głównym środkiem przekazu jest muzyka;
- linklogi – blogi składające się z linków do innych stron;
- tumblelogi – nadrzędną funkcję komunikacyjną pełnią bardzo krótkie wpisy.

Wraz ze wzrostem popularności blogów wytworzył się wizerunek blogera jako nowego lidera opinii w wielu dziedzinach ludzkiego życia. Blogerzy nie tylko piszą wirtualne pamiętniki, ale zaczęli wyznaczać trendy związane z modą, zdrowiem, sportem oraz wieloma innymi aspektami życia człowieka. Coraz większa popularność tej aktywności internetowej, przyczyniła się do nadania blogom statusu „źródeł informacji o kształtowaniu się opinii społecznej” (Krakowiak, 2005).

Blogosfera

Poczucie wspólnoty oraz przynależności do pewnej społeczności często motywuje Internautów do zakładania własnych blogów. Zbiorowość wszystkich wirtualnych pamiętników nosi nazwę blogosfery (ang. *blogosphere*). Termin ten po raz pierwszy pojawił się w 1999 roku, w jednym z wpisów na blogu Brada L. Grahama. Blogi o różnej tematyce są połączone między sobą aktywnością ich użytkowników. Twórcy wirtualnych pamiętników często obserwują działalność internetową innych autorów, pozostawiając swój komentarz do danego wpisu czy cytując go dalej. W ten sposób powstaje nowe zjawisko kulturalne – blogosfera.

W literaturze oraz na samych blogach pojawiają się różne interpretacje tego pojęcia. Tomasz Kozłowski (2013, s. 8) definiuje blogosferę jako miejsce przeznaczone dla wyrażania własnych opinii oraz dyskusji. Podstawą do pobudzania wzajemnej aktywności, zawiązywania nowych relacji oraz integracji między użytkownikami, stają się obszary tematyczne, najczęściej powiązane wspólnymi zainteresowaniami. Według Leszka Olszańskiego (2006, s. 39) pojęciem tym możemy określić wspólnotę autorów, którzy „sympatyzują ze sobą i wymieniają się odnośnikami do ciekawych informacji”. Swoją interpretację opublikował także przedstawiciel wirtualnej społeczności, Daniel Kotliński. Autor wpisu *Blogosfera – czym jest? Jak wygląda w Polsce?* (2018), zamieszczonego na stronie internetowej agencji AdNext, definiuje to pojęcie jako przestrzeń gromadzącą wirtualnych twórców, dla których podstawowym kanałem komunikacji są blogi, a główną formą komunikowania – pisanie. Jest to także sieć interakcji, które zachodzą pomiędzy blogerami, m.in.: czytanie wpisów, komentowanie, czy wzajemna promocja. W publikacji Emanuela Kulczyckiego (2012) blogosfera definiowana jest jako ogół wszystkich blogów

tworzonych w Internecie oraz społeczność tychże blogów, na którą składają się zarówno ich twórcy, jak i czytelnicy. Polski uczyony twierdzi także, iż na kształtowanie się blogosfery wpływ mają również środki i narzędzia techniczne, takie jak:

- blogroll – lista linków do innych blogów polecanych przez autora bloga;
- system komentarzy – dzięki możliwości komentowania wpisów, czytelnicy wymieniają się swoimi spostrzeżeniami, dyskutują, co przyczynia się do nawiązywania nowych więzi;
- agregatory blogów – są to specjalne serwisy, które zbierają informacje o wpisach z wielu blogów i dają możliwość globalnego przeszukiwania;
- trackback – możliwość cytowania w blogosferze, dzięki czemu czytelnik może pozostawić w komentarzach do danego wpisu informację o nawiązaniu do niego w innym miejscu.

Blogosfera to miejsce dla ludzi, którzy pragną zostawić po sobie wspomnienia i informacje o swoim dorobku, którzy chcą zaistnieć w przestrzeni Internetu i uzewnętrznić swoje myśli (zjawisko to nazywane jest mianem ekskrybicyzmu lub sieciowym indywidualizmem), którzy dążą do nawiązania nowych znajomości (Kancik, 2013, s. 451–468). Wirtualna społeczność stwarza doskonale warunki do spełnienia tych potrzeb. Z powyższej analizy wnioskować można zatem, iż blogosfera to wielka sieć blogów – specyficzny, wirtualny rodzaj społeczności, w tworzeniu której bierze udział każdy uczestnik świata sieciowego. Zbiorowość ta skupia się wokół różnych obszarów tematycznych, w zależności od wspólnych zainteresowań. Różnorodność w tej sferze przyczyniła się do powstania nowoczesnej kultury sieciowej, która rozwija się na całym świecie, a jej zasoby stają się materiałem do wielu opracowań badawczych.

Rozwój społeczeństwa i infrastruktury technologicznej sprzyja budowaniu nowych form komunikacji. Od momentu powstania społeczeństwa informacyjnego następuje ewolucja w sposobach porozumiewania się, co skutkuje budowaniem nowych modeli społeczności. Jednym z nich jest blogosfera, której uczestnicy (zarówno blogerzy, jak i czytelnicy) powiązani wspólnymi zainteresowaniami tworzą nowy typ relacji, aktywny wyłącznie w cyberprzestrzeni. Zaprezentowane stanowiska wobec omówionych zjawisk, ukazały dopelniające się poglądy polskich i zagranicznych badaczy. Przedstawione definicje ulegają jednak ciągłym przeobrażeniom, dlatego niezbędne jest przeprowadzanie analiz terminologicznych.

Bibliografia

- Aftański, Przemysław (2011). *Spoleczeństwo informacyjne – nowy wymiar informacji. Dydaktyka informatyki*. Pobrane 7 listopada 2018, z: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-fac8af0a-cfe1-4427-a34e-9a07b60bb23d>
- Agnosiewicz, Mariusz (2011). *Wirtualne stowarzyszenie*. Pobrane 10 listopada 2018, z: http://www.racjonalista.pl/kk.php/t,4169#_f3
- Bugliarello, George (1997). Telecommunities: The next Civilization. *The Futurist*, 31, 23–26.
- Burszta, Wojciech (2003). Internetowa polis w trzech krótkich odsłonach. W: W. Burszta, *Ekrany, mit, rzeczywistość* (s. 157–176). Warszawa: Twój Styl.
- Casey, Michael (2001). *Europejska polityka informacyjna. Wyzwania i perspektywy dla administracji publicznej*. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- DiNucci, Darcy (1999). *Fragmented Future*. Pobrane 10 listopada 2018, z: http://darcy.com/fragmented_future.pdf
- Doktorowicz, Krystyna (2003). Społeczności wirtualne – cyberprzestrzeń w poszukiwaniu utraconych więzi. W: L. Haber, *Spoleczeństwo informacyjne. wizja czy rzeczywistość?* (s. 179–186.). Kraków: AGH Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne.
- Fernback, Jan & Thompson, Brad (1995). *Virtual Communities: Abort, Retry, Failure?* Pobrane 15 listopada 2018, z: <https://people.well.com/user/hlr/texts/VCCivil.html>
- Flasiński, Krzysztof (2015). Web 2.0. *Refleksje*, 1, 55–59.
- Goban-Klas, Tomasz (1999). Społeczność informacyjna i jego teoretycy. W: J. Lubacz, *W drodze do społeczeństwa informacyjnego* (s. 29–54). Warszawa: Instytut Problemów Współczesnej Cywilizacji.
- Goban-Klas, Tomasz & Sienkiewicz, Piotr (1999). *Spoleczeństwo informacyjne: szanse, zagrożenia, wyzwania*. Kraków: Wydawnictwo Fundacja Postępu Telekomunikacji.
- Gorman, Lyn & McLean, David (2010). *Media i społeczeństwo. Wprowadzenie historyczne*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Graham, Brad (1999). *Friday, September 10, 1999*. Pobrane 4 listopada 2018, z: <https://archive.is/pzknw#selection-647.1-647.7>
- Gumkowska, Anna, Maryl, Maciej & Toczyński, Piotr (2009). *Blog to... blog. Raport z badania jakościowego zrealizowanego przez Instytut Badań Literackich PAN i Gazeta.pl*. Pobrane 24 listopada 2018, z: <https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/12794/Gumkowska-Maryl-i-Toczyński-2009-Blog-to-blog.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Janowski, Jacek (2008). Charakterystyka elektronicznego obrotu prawnego. W: J. Janowski, *Elektroniczny obrót prawny* (s. 25–42). Warszawa: Oficyna Wolters Kluwer business. Seria Akademicka – Wolters Kluwer Polska.
- Jones, Steven (1995). *Cybersociety. Revisiting Computer-Mediated Communication and Community*. London: SAGE Publications, Inc.
- Kaczmarek-Słowińska, Monika (2011). Social media w działaniach Internet PR przedsiębiorstw polskiego rynku. W: J. Ołędzki (red.), *Public relations we współczesnym świecie: między służbą organizacji i społeczeństwu* (s. 137–153). Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Kancik, Ewelina (2013). Blog jako przestrzeń komunikacji politycznej. Blogi polskich polityków. W: I. Hofman, D. Kępa-Figura (red.), *Współczesne Media. Język Mediów* (s. 451–468). Lublin: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej.
- Kerckhove, Derrick De (2001). *Inteligencja otwarta: narodziny społeczeństwa sieciowego*. Warszawa: Wydawnictwo MIKOM.
- Kim, AmyJo (2000). *Community Building on the Web*. Berkeley: Peachpit Press.

- Kotliński, Daniel (2018). *Blogosfera – czym jest? Jak wygląda w Polsce?* Pobrane 8 grudnia 2018, z: <http://adnext.pl/baza-wiedzy/blogosfera>
- Kozłowski, Tomasz (2013). Współpraca w społeczeństwie sieci. Wybrane przykłady skoordynowanego działania internautów. *Tematy z Szęsńskiej*, 2 (10). Pobrane 10 grudnia 2018, z: <http://www.tematyzszewskej.pl/index.php/2016/03/01/wspolpraca-w-spoeczenstwie-sieci-wybraneprzyklady-skoordynowanego-dzialania-internautow>
- Krakiwiak, Ludwik (2005). *Blogowac kazdy moze!* Pobrane 12 grudnia 2018, z: <https://www.pcworld.pl/news/Blogowac-kazdy-moze,76231.html>
- Krzysztofek, Kazimierz & Szczepański, Marek (2002). *Zrozumieć Rozwój. Od społeczeństw tradycyjnych do informacyjnych*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Kubicek, Herbert (1999). *Möglichkeiten und Gefahren der „Informationsgesellschaft“*. Pobrane 6 listopada 2018, z: <http://www.fgtk.informatik.uni-bremen.de/ig/WS99-00/studienbrief/index.html>
- Kulczycki, Emanuel (2012). *Blogi i serwisy naukowe. Komunikacja naukowa w kulturze konwergencji*. Pobrane 10 grudnia 2018, z: <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/2520/1/Blogi%20i%20serwisy%20naukowe.pdf>
- Marecki, Piotr (2002). Liternet. W: P. Marecki (red.), *Liternet. Literatura i internet* (s. 5–21). Kraków: Wydawnictwo Rabid.
- McCullagh, Declan & Broache, Anne (2007). *Blogs turn 10 – who’s the father?* Pobrane 16 listopada 2018, z: https://arquivo.pt/wayback/20090706153918/http://news.cnet.com/2100-1025_36168681.html
- Nowak, Jerzy S. (2008). *Spoleczeństwo informacyjne – geneza i definicje*. Pobrane 25 listopada 2018, z: http://delibra.bg.polsl.pl/Content/24702/BCPS_28204_2008_Spoleczenstwo-inform.pdf
- O’Reilly, Tim (2005). *What Is Web 2.0?* Pobrane 11 listopada 2018, z: <https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html>
- Olszański, Leszek (2006). *Dziennikarstwo internetowe*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Papińska-Kacperk, Joanna (2008). Nowa epoka – społeczeństwo informacyjne. W: J. Papińska-Kacperk i in. (red.), *Spoleczeństwo informacyjne* (s. 11–46). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA.
- Pawlak, Hanna & Nierebiński, Roman (2011). Społeczność wirtualna jako społeczny kanał kreowania zawartości Internetu. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Studia Informatica*, 28, 321–332.
- Pisarek, Walery (2006). *Słownik terminologii medialnej*. Kraków: Wydawnictwo Universitas.
- Rheingold, Howard (1993). *The Virtual Communities*. Boston: Perseus Books.
- Rheingold, Howard (2000). *The Virtual Community. Homesteading on the Electronic Frontiers*. Cambridge: MIT Press.
- Rosenberg, Scott (1999). *Technology: Fear of Links*. Pobrane 7 listopada 2018, z: <https://www.salon.com/1999/05/28/weblogs>
- Siuda, Piotr (2006). Społeczności wirtualne. O wspólnotowości w społeczeństwie sieciowym. W: M. Sokółowski (red.), *Oblicza Internetu: Internet w przestrzeni komunikacyjnej XXI wieku* (s. 179–186). Elbląg: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej.
- Siuda, Piotr (2007). Jakość życia i cyberwykluczenie w dobie Web 2.0. W: A. Rosół, M. Szczepański (red.), *Tolerancja. Studia i szkice* (s. 309–321). Częstochowa: Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pobrane 25 listopada 2018, z: https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/985/Piotr_Siuda_Jakosc_zycia_i_cyberwykluczenie_w_dobie_Web_2.0.PDF?sequence=1&isAllowed=y

- Smith, Mark (1992). *Voices from the Well: The Logic of the Virtual Commons*. Pobrane 12 listopada 2018, z: http://dlc.dlib.indiana.edu/dlc/bitstream/handle/10535/4363/Voices_from_the_WELL.pdf?sequence=1
- Spółeczeństwo informacyjne. W: *ePolska – Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001–2006*. Pobrane 2 listopada 2018, z: <http://www.cyfrowyurząd.pl/gfx/cyfrowyurząd/files/iza/epolska.pdf>
- Szablowski, Stanisław (2011). Technologia Web 2.0 jako środowisko dydaktyczne w szkole społeczeństwa wiedzy. *Dydaktyka Informatyki*, 6, 237–254.
- Szpunar, Magdalena (2004). Społeczności wirtualne jako nowy typ społeczności – eksplikacja socjologiczna. *Studia Socjologiczne*, 2, 95–133.
- Toffler, Alvin (2006). *Trzecia fala*. Poznań: Wydawnictwo Kurpisz.
- Urbanowicz, Krzysztof (2007). *10 rodzajów blogów*. Pobrane 12 grudnia 2018, z: <http://mediacafepl.blogspot.com/2007/05/10-rodzajw-blogw.html>
- Walkowska, Justyna (2012). Jeśli nie Web 2.0, to co? *Biuletyn EBIB*. Pobrane 5 listopada 2018, z: http://www.ebib.pl/images/stories/numery/129/129_walkowska.pdf
- Web 2.0. W: *Słownik komputerowy i encyklopedia informatyczna www.i-slovník.pl*. Pobrane 3 listopada 2018, z: <http://www.i-slovník.pl/1996,web-2-0>
- Wójcik, Adrian & Dryll, Elżbieta (2008). Formalna analiza języka blogów – prezentacja metody. W: B. de Barbaro, B. Janusz & K. Gdowska (red.), *Narracja: teoria i praktyka* (s. 155–170). Kraków: Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Virtual forms of communication in the information society – terminological analysis of selected concepts

ABSTRACT: In this article, the terminological analysis showing the development of the information society through the creation of a virtual community, Web 2.0, blog and blogosphere was made. Based on the scientific data, the positions of scientists and researchers on the analyzed concepts were presented.

KEYWORDS: information society, virtual community, Web 2.0, blog, blogosphere.